

GELENEKSEL ANADOLU KADIN BAŞLIKLARINDA KULLANILAN BİTKİSEL MOTİFLER

Mihrinaz Söyük Güven*

ÖZET

Geleneksel Anadolu kadın başlıkları, Türk kültüründe giyim tarzıyla özdeşleşmiş önemli aksesuarlardan biridir. Coğrafi bölgelere ve kültürel değerlere göre farklılık gösteren bu başlıklar, geçmiş ve günümüz arasında bir kültür aksesuarı olarak kabul edilmektedir. Anadolu insanının zengin ve çeşitli motiflerle süslediği başlıklar, Türk kültürünün doğaya olan bağlılığını yansıtan önemli değerlerdir. Yüzyıllardan beri başa giyilen ve el sanatları ürünlerinin önemli alanı olan geleneksel Anadolu kadın başlıkları, ilk zamanlarda korunma, örtünme ve sembolik amaçlarla kullanılırken, günümüzde özel günlerde ve etkinliklerde kültürel mirasın devamlılığını sağlamak amacıyla kullanılmaktadır. Zaman içerisinde boyut, renk, yapım tekniği ve malzeme özellikleri konusunda pek çok değişime maruz kalan bu başlıklar, zamanla estetik ve ticari kaygıların da etkisiyle aslından farklı bir sanat ürünü halini almıştır. Başlık sanatı olarak adlandırılan bu sanat alanı, Türk gelenek ve göreneklerinde sosyal ve ekonomik durumun görsel anlatımı olarak kabul edilmektedir.

Geleneksel Türk kadın başlıklarında kullanılan bitkisel motifler konu başlığı altında yapılan çalışmada, geçmişten günümüze bir giysi aksesuarı olan geleneksel kadın başlıklarının tasarımında kullanılan bitki motifi özelliklerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Anadolu toprakları üzerinde yaşamış medeniyetlerin kültürel aktarımlarından biri olan başlıkların, özellikle bitkisel motifler ile şekillenmesi ele alınmıştır. Çalışma kapsamında, Anadolu kadının yüzyıllar boyunca başına giydiği başlığı sanatsal boyutta yorumlanmış ve kültürel zenginliğin devamlılığının sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel kültürün yazılı bir kaynak olarak yeni nesillere aktarılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel başlık, El sanatları, Motif, Kültür.

*Arş Gör., Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, El Sanatları, mihrinaz.soyuk@hbv.edu.tr, 0000-0003-4107-683X.

BOTANICAL MOTIFS USED IN TRADITIONAL ANATOLIAN WOMEN'S HEADGEAR

Mihrinaz Söyük Güven*

ABSTRACT

Traditional Anatolian women's headgear constitute a significant accessory closely associated with Turkish clothing culture. Varying according to geographical regions and cultural values, these Headgears serve as cultural artifacts that bridge the past and present. Richly adorned with a diverse range of motifs, these headgears reflect the Anatolian people's deep-rooted connection to nature an essential component of Turkish cultural identity. For centuries, such headgear has been integral to traditional crafts, initially serving practical purposes such as protection, covering, and symbolic expression. In contemporary contexts, they are predominantly worn during special occasions and cultural events as a means of preserving and celebrating intangible cultural heritage.

Over time, these headgears have undergone considerable transformations in terms of size, color, technique, and materials. Influenced by evolving aesthetic preferences and commercial considerations, they have gradually diverged from their original forms, emerging as distinct artistic creations. The craft, often referred to as headpiece art, is recognized as a visual representation of social and economic status within Turkish customs and traditions. This study focuses on the use of botanical motifs in traditional Turkish women's headgears, aiming to analyze the specific characteristics of these plant-based decorative elements. Emphasis is placed on the role of headgears shaped notably through botanical symbolism as vehicles for cultural transmission across civilizations that once inhabited the Anatolian region. Through an artistic lens, the research explores the historical and cultural significance of these headgears, worn by Anatolian women over centuries, with the objective of contributing to the continuity of this cultural richness. Furthermore, the study seeks to preserve this endangered aspect of traditional culture by documenting it as a written source for future generations.

Keywords: Traditional headgear, handicrafts, motif, culture.

*Res. Asst., Hacı Bayram Veli University, Faculty of Art and Design, Handicrafts, mihrinaz.soyuk@hbv.edu.tr, 0000-0003-4107-683X.

1.GİRİŞ

Toplumların sosyal yaşantılarını, kültürel değerlerini ve ekonomik özelliklerinin doğal göstergesi hiç şüphesiz ki giyim kuşam kültürüdür. Kuşam kelimesini barındıran süslenme, bağlama, sarma ve takma kavramı, onu tamamlayan başlıklar ile bütünleşmektedir. Türk kültüründe başlıklar statü, inanç, gösteriş ve kimlik belirleyici işlevinin yanı sıra her zaman bir süslenme ögesi olmuştur.

Kültür, toplumun bir üyesi olan insanın doğanın yarattıklarına karşılık ortaya koyduğu ve toplumdan edindiği maddi ve manevi her şeydir. Bilgi, inanç, sanat, ahlak, gelenek ve göreneklerle yemek yeme alışkanlığı, giyinme diğer bir değişle insanla ilgili her şey kültürü oluşturmaktadır (Güvenç, 1991, s.101).

Gelenek, günümüze ulaşabilmiş kültürel öğelerden oluşan ve kültürel olarak varlığını sürdüren bir yapıdır. Geçmişte kalıp bugüne taşınamamış unsurlar, gelenek kavramının sınırları içerisinde yer almamaktadır. Kökeni geçmişin hangi dönemine ya da hangi özelliklere dayanırsa dayansın, geleneğin en temel özelliğini günümüzle kurduğu canlı ve etkin bağ oluşturmaktadır. Bu bağlamda geleneksel sanatların önemli kültürel değerleri oluşturduğu bilinmektedir.

Geleneksel Türk el sanatları, bir ulusun, bir toplumun geçmişten günümüze yaşanmışlığının değerler birikimidir. Oluşmuş, olgunlaşmış kültürünün donatılmış bir yansımasıdır. Estetik anlayışının aynasıdır (Taşdemir, 2009, s. 4).

El sanatları, gerek kültürel gerekse ekonomik açıdan büyük önem taşımaktadır. Kültürel açıdan önemi tarihimizi, gelenek ve göreneklerimizi özel yaşantılarımızı yansıtmamasından yani ulusal kimliğimizi ortaya koymasından ileri gelmektedir. Ekonomik açıdan önemi ise yurdun her köşesinde pek çok kişinin geçim kaynağı olmasından kaynaklanmaktadır (Bilgin, 1997, s. 115(a)).

İşlevsellikle güzelliği bağdaştırarak, geleneksel yöntemlerle elde edilen ürünler, el sanatlarını oluşturur. Her toplumun kendine özgü kültür birikimi, gelenek-görenekleri, dili, karakterleri, rengi olduğu gibi, halk topluluklarının içinden doğarak gelişen halk sanatları bulunmaktadır. El sanatları, o toplumun kendine özgü değerlerini yansıtan en önemli alanıdır. Kültürel birikimin biçimlerle, renklerle ve çeşitli tekniklerle en içten ve doğal yansıması olan el sanatları, bir kişiye mal edilmemiş, yapanları hep gizli kalmıştır. Yaratılan biçimler, motifler, renkler ve kompozisyonlar, kuşaklar boyunca aktarılarak bugüne gelmiştir. El sanatları bir milletin kültürel kişiliğinin en canlı belgeleridir (Alpaslan, 2003, s. 11).

Giyim bugün, sadece vücudu dış etkilere korumak amacıyla kullanılan bir vasıta değil, insan topluluklarının sosyal ihtiyacını karşılayan aynı zamanda süsleme ve zarif görünme isteğini yerine getiren bir vasıta olarak kullanılmaktadır (Görgünay, 1992, s. 75).

Türk giyim-kuşam kültürü kalitesi, motif zenginliği, canlılık ve zarafeti ile Anadolu insanının yaşam biçimini ve dünya görüşünü büyük ölçüde yansıtır. Geleneksel yaşamda her kuşak kendinden önceki kuşağı izleyerek bu giyim-kuşam anlayışını, günümüze taşır. Giyim-kuşam anlayışında zamana göre değişim olabilir. Bu malzemede, işçilikte, yaşanan günün modalardan etkilenme gözlemlenmektedir (Artun, 2008, s. 47).

Toplumların kendine has bazı kültürel özellikleri vardır. Gelenek ve görenekle devam eden her türlü dil, duygu, düşünce, folklor, inanç, geçmişi bugüne, bugünü geleceğe taşımakta halk kültürü açısından önemli unsurlardır (Demirel, 1995, s. 2).

Dünya üzerinde var olmuş her topluluğun kendi kültürünü yansıtan birçok özelliği vardır. El sanatları, bu özellikleri en iyi şekilde yansıtan önemli kültür miraslarıdır. Geçmişten günümüze ulaşan çeşitli el sanatları ürünleri, bu toplumların tarihin çok eski dönemlerinden beri süsleme ve süslenmeyi benimsediklerini göstermektedir.

Başlangıçta insanların örtünmek, beslenmek ve çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak üzere basit araç yardımı ile başlayan el sanatları, daha sonraları süslenmek ve artan ihtiyaçları karşılamak üzere geliştirmeye ve türlerinde büyük artışlara neden olmuştur (Altuntaş, 1994, s. 87).

Geleneksel Türk kadın başlıkları, yalnızca birer aksesuar değil, aynı zamanda geçmişten günümüze uzanan kültürel bir mirasın taşıyıcılarıdır. Bu başlıklar, ait oldukları toplumun yaşam biçimi, estetik anlayışı ve değer yargıları hakkında önemli ipuçları sunar. Süsleme sanatlarında yer alan birçok motifin kökenine baktığımızda, ilk örneklerine Uygur Türklerine ait çeşitli sanat eserlerinde rastlarız. Bu motifler arasında, Uzak Doğu kökenli stilize çiçeklerden oluşan desenler öne çıktığı bilinmektedir.

Kültürel birikimi, sosyal yaşantıyı ve gelenek göreneklerimizi yansıtan geleneksel Türk kadın başlıkları, günden güne yok olmaktadır. Bu kıymetli sanatın devam edebilmesi ve yaşatılması için araştırılmasının yanı sıra tanıtılması gerekmektedir. Bu nedenle çalışmada, kültürel zenginliğimizin önemli birikimleri olan geleneksel Türk kadın başlıklarında kullanılan bitki motifleri incelenmiş ve farklı sanat alanlarına katkıda bulunulması amaçlanmıştır. Ayrıca, gelecek nesillere bu kültürel zenginliğin aktarılması ve literatüre yazılı bir kaynak olması amaçlanmıştır.

2. GELENEKSEL ANADOLU KADIN BAŞLIKLARINDA KULLANILAN BİTKİSEL MOTİFLER

Anadolu kadınının aksesuarı niteliğinde olan ve binlerce yılbaşından indirmediği başlığı, bu topraklarda var olmuş medeniyetlerin kültürel aktarımı olarak kabul edilmektedir. Gelenekselleşerek günümüze ulaşan ve özellikle Türk gelenek ve göreneklerini biçimsel olarak yansıtan bu başlıklar önemli kültürel değerler olarak kabul edilmektedir.

Türk kadın giyim kuşam ve süslenmesinin en önemli kısmı “başlıklardır”. “Baş bağlama” deyimini Anadolu’da evlenme anlamındadır. Genç kızların başlıkları ya hiç yoktur, ya da çok sadedir. Gelin başlıkları en gösterişli başlıklardır. Kaç-göçün olduğu toplumlarda başlıklar çeşitli süs unsurlarıyla bazı duyguları çevrelere yansıtırlar. Sözlü veya sevdalı genç kızlar feslerine açık renkli krep bağlarlar, böylece beklenmeyen isteklere karşı kendilerini korurlar. Dul kadınlar feslerinin üzerine kara yazma bağlarlar. Yeni gelinler ise açık veya canlı renkleri tercih ederler. Başlıklardaki altın sayısı bazı yörelerde çocuk sayısını, evli kalınan yıl sayısını gösterir (Özel, 1992, s. 1).

Geleneksel Türk kadın başlıkları, genellikle zengin ve çeşitli motiflerle süslenmiştir. Bu motifler arasında bitki motifleri de sıkça kullanılmıştır.

Görsel 1. Geleneksel başlık örnekleri (Tansuğ, 1988 S.1-25).

Eskiden kadınlar mevsim çiçeklerine uyan hotozlar hazırlar ve bu başlıkları her gün giyerlerdi. Sümbül zamanı sümbül oyalı, leylak zamanı leylak oyalı, gül zamanı gül oyalı, karanfil zamanı karanfil oyalı hotoz takarlar ve mevsim çiçekleri ile beraber baştaki hotozlarda değiştirmiş. Ayrıca tüm giysinin renkleri baştaki hotozdaki çiçeklere uyarmış (Tansuğ, 1988, s. 22).

Motif: Bezeme ve süslemede bütünü oluşturan parçalardan her birine verilen ad olarak tanımlanır. (Sözen, 1986, s. 166).

Geleneksel kadın başlıklarında kullanılan her bir bitki motifi, kendi içerisinde bir anlam belirtmektedir. Kullanılan motiflerde iklimin kültür üzerine önemli bir etkisi vardır. Örneğin; Akdeniz ve Ege bölgesinde çoğunlukla çeşitli çiçek motifleri kullanılırken, Karadeniz bölgesinde daha çok ağaç motiflerinin kullanıldığı bilinmektedir.

Başlıklarda kullanılan çiçek motifleri, Anadolu kadınının duygularını ifade etmeninde bir yolu olmuştur. Örneğin bazı bölgelerde, çiçek motiflerini gelinler ve bekâr genç kızlar tercih

ederken, yaprak motifleri evli kadınların başlığını süslemiştir. Geçmişten günümüze, insanlar farklı şekil, biçim ve boyutlarda başlıklar kullanmışlardır.

Başlıklarda kullanılan renkler, motifler, taşlar, hayvan tüyleri gibi malzemeler, saç örgüleri ile birleştirilerek anlam kazanmıştır. Ayrıca, kadın baş süslemelerinde kullanılan malzeme ve terimler dilimize de yerleşerek; başı bağlanmak, başına tüy dikmek, baş tacı etmek gibi deyimlerle de ifade bulmuştur (Özsoy, 2009, s. 2).

Görsel 2. Geleneksel başlık kofi örneği (Url1).

Başlıklar; bebe başlığı, genç kız başlığı, gelin başlığı, yeni evli kadın başlığı, çocuklu kadın başlığı, dul kadın başlığı, kırk yaşına gelmiş kadın başlığı, oğlu askere gitmiş kadın başlığı, nene başlığı gibi gruplara ayrılabilir (İmer, 1983, s. 13).

Türk kültüründe birbirinden güzel örnekler barındıran ve el sanatları dalları arasında yer alan geleneksel başlık sanatı, zengin çeşitliliğinden dolayı önemli bir sanat dalı olarak kabul edilmektedir. Özellikle Anadolu insanının kültürel mirasından beslenerek günümüze ulaşan bu ürünler, evrensel estetik değerlerini de kendi içinde biçimlendirmiştir.

Görsel 3. Gaziantep yöresi geleneksel kadın başlığı. (Gülçin ÖZ atölyesi, Ankara 2025).

Bitkisel motifler, Türk süsleme sanatının neredeyse her alanında yaygın şekilde kullanılmaktadır. Çok zengin ayrıntılar bulunduran bu motif türü çiçekler, yapraklar, ağaçlar ve meyveler olarak dört grup halinde ayrılrsa da, genel olarak kendi içinde de gruplara ayrılmaktadır. Çiçekler kendi içinde stilize, yarı stilize ve natüralist olarak üçe ayrılmaktadır. Yapraklar tek dilimli, beş dilimli çok dilimli ve şekilsel olarak pek çok çeşitler barındırmaktadır. Türk kültüründe sürekli yenilenen, tekrar canlanan anlamı taşıyan yaprak motifi en çok kullanılan motif çeşididir. Ağaç motifleri özellikle hayat ağacı motifi Türk süslemeciliğinde oldukça sık rastlanmaktadır. Meyve ve çiçek açmış ağaçları da süslemede çok sık kullanılmaktadır. Yemiş ve meyve motifleri sembolik motif olarak bilinen en eski motif örnekleridir. Özellikle üzüm ve nar motifleri geleneksel Türk sanatlarında çok fazla kullanılmaktadır.

Görsel 4. Balıkesir yöresi geleneksel kadın başlığı örneği (Kamer USTA atölyesi, Ankara 2025).

Geleneksel Türk kadın giysilerinde özellikle gelin olan genç kızların kına gecesinde giydikleri bindallı giysilerinde bitkisel motifler görülmektedir. Onu tamamlayan başlıklar da zengin ve çeşitli motiflerle süslenmiştir. Bu motifler arasında ki bitki motifleri yaygın olarak gül, yaprak, yonca, üzüm, zeytin dalı ve akasya çiçeği motifleridir. Bitki motifleri, başlık süslemelerine zenginlik katan ve geleneksel Türk kültürünün doğaya olan bağlılığını yansıtan unsurlardır.

Çağlar boyunca göçebe olan toplumumuz dağlarda, yaylalarda ve ovalarda ilk açan kır çiçeklerinden, bitkilerden her şekilde yararlanılmıştır. Çiçekleri desen olarak işlemiştir. Uzun yıllar doğayla iç içe yaşayan Anadolu halkının (kadının, erkeğin) giyiminde özellikle baş süslemelerinde çiçekler kullanılmıştır. Anadolu'nun halen bütün bölgelerinde köyünde, kasabasında, kentinde kadın ve erkek çiçeği süs olarak başına takıyor. Çiçekli başlık

başörtüleri giymek çok eski gelenekler arasındadır (Balta, 2014, s. 318).

Görsel 5. Kastamonu / Tosya Kadın Başlığı örneği (Nevin Tahtacı atölyesi, Ankara 2025).

Geleneksel Türk süslemelerinde en yaygın kullanılan bitki motiflerinden biri güldür. Gül, güzellik, zarafet ve aşk sembolü olarak kabul edilir. Genellikle başlık süslemelerinde gül motifleri işlenir.

Yapraklar, doğanın yaşam veren ve sürekli yenilenen simgeleridir. Başlıklarda genellikle stilize edilmiş yaprak motifleri bulunur. Bu motifler genellikle başlık kenarlarında veya başlık bandında kullanılır.

Başlıklarda genellikle çeşitli çiçek motifleri işlenir. Papatya, lale, sümbül gibi çeşitli çiçekler başlık süslemelerinde yer alabilir. Çiçek motifleri, doğanın güzellik ve bereketini simgeler.

Yonca, şans ve bereketin sembolü olarak kabul edilir. Bu nedenle başlıklarda yonca motifleri sıkça kullanılır.

Başlıklarda üzüm salkımları ve yaprak motifleri sıklıkla işlenir. Bolluk, bereket ve şarap ile ilişkilendirilir.

Başlık süslemelerinde zeytin dalları ve yaprakları sıklıkla kullanılır. Zeytin dalı, barış ve huzurun sembolüdür.

Akasya çiçeği, zarafet ve güzelliği temsil eder. Başlık süslemelerinde akasya çiçeği motifleri sıkça görülebilir.

Bu bitki motifleri, başlık süslemelerine zenginlik katan ve geleneksel Türk kültürünün doğaya olan bağlılığını yansıtan önemli unsurlardır.

Görsel 6. Çanakkale yöresi Geleneksel kadın başlığı (Filiz AĞA atölyesi, Ankara 2025).

2. YÖNTEM

Giyim kültürü, toplumların kimliğini, inançlarını ve sosyal yapısını yansıtan önemli bir kültürel ifade biçimidir. Tarihsel süreç içerisinde giyinme kültürü, kültürel değişim ve dönüşümün etkisiyle hem biçim hem de anlam bakımından önemli evrimler geçirmiştir. Bu dönüşüm süreci, sadece kıyafetlerin değil, aynı zamanda geleneksel aksesuarların da özellikle başlıkların üretim tekniklerinden kullanılan motiflere, renk anlayışından estetik değerlere kadar pek çok yönünü kapsamaktadır. Bu nedenle, geleneksel kadın başlıkları taşıdıkları simgesel anlamlar ve işlevlerle birlikte çok katmanlı bir kültürel miras unsuru olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışma, Anadolu coğrafyasına ait geleneksel Anadolu kadın başlıklarını, biçimsel özelliklerinin ötesinde, toplumsal ve kültürel bağlamda taşıdıkları işlevler ve anlamlar çerçevesinde ele almaktadır. Özellikle bu başlıklarda yer alan bitkisel motiflerin incelenmesiyle, geleneksel giyim kültürünün estetik ve simgesel boyutları arasında bir bağ kurulması amaçlanmaktadır. Kadınların başlarına giydikleri bu aksesuarlar, sadece süslenme unsuru değil, aynı zamanda kültürel bir kimliğin taşıyıcısı ve aktarıcısı olarak kabul edilmektedir.

Araştırma farklı bitkisel motif kompozisyonlarının kullanıldığı geleneksel kadın başlık örneklerinin incelenmesinden oluşmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yönteminde betimsel model kullanılmıştır.

3. SONUÇ

Bitki motifi, sadece Anadolu insanının başlığında değil baştan ayağa bütün giysisinde yer alır. Bütün giysi parçaları bitki motifi ile bezenmiştir. Bu durum Türklerin süsleme zevkini net bir şekilde göstermektedir.

Araştırmaya konu olan geleneksel kadın başlıkları, genel olarak birçok parçadan oluşmaktadır. Neredeyse her bir parçanın bir anlam barındırdığı bu zengin baş giysisi, başı korumanın yanı sıra farklı amaçlar içinde binlerce yıl kullanılmıştır. Genel olarak fes, örtü ve tepeliklerden oluşan bu başlıklar süslemede kullanılan altın, gümüş, inci, oylar, boncuklar ve çeşit çeşit takılarla zenginleştirilmiştir.

Anadolu kadınının düğününde, doğumunda ve cenazede binlerce yılbaşından indirmediği ve süslerken en çok bitki motifi kullandığı başlığı, gelenekselleşerek günümüze ulaşmış ve moda faktöründen etkilenip bazı bölgelerde estetik biçimle yeniden şekillenmiştir.

Halk kültürümüzün bir parçası olan geleneksel Türk kadın başlıkları, bitkisel motiflerin kullanım yönüyle ilgili yeterli çalışmanın yapılmadığını ortaya koymuştur. Bu nedenle bitkisel motifler ile ilgili daha fazla araştırmanın yapılması, gelecek kuşaklara kültür aktarımı açısından elzemdir. Mevcut araştırmaların oldukça az sayıda olması alanla ilgili yazılı kaynak sıkıntısına neden olduğu yapılan çalışmalarla belirlenmiştir.

Araştırmanın geleneksel başlıklarda bitki motiflerinin kullanım alanları ve anlamları konusunda yapılan bilimsel çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kültürel zenginliklerin bölgesel olarak araştırılması ile etnografik ve folklorik değerler bilimsel ve sanatsal açıdan değerlendirilebilecektir. Gelecek nesillerin kültürel mirasları tanınması ve bu mirasa sahip çıkması açısından bu tür çalışmaların sağlam temeller oluşturacağı ve yeniliklere zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada, başlık kültürünün sadece süslenme aracı olmadığı, toplumsal ve kültürel birçok içeriğe de sahip olduğu görülmüştür.

Hunlardan başlayarak Göktürkler, Uygurlar, Moğollar, Büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu'na kadar uzanan süreçte süsleme ve süslenme kültürü, sanat tarihi açısından önemli bir miras bırakmıştır. Bu dönemlere ait motifler, geleneksel el sanatları ve etnografik eserler olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Anadolu'nun birçok köyünde keşfedilmeyi bekleyen bu değerli miras, geçmişin estetik anlayışını ve zanaatkarlık birikimini gözler önüne sererken, aynı zamanda bu kültürel hazineleri hak ettikleri değere kavuşturma sorumluluğunu da bizlere hatırlatmaktadır.

KAYNAKÇA

Aker Alparslan, S. (2003). *Tasarım: Mesleki resim*. Ya-Pa Yayınları.

Altuntaş, Y. (1994). El sanatlarının dünü bugünü ve sorunları. *Kamu ve özel kuruluşlarda orta öğretimde üniversitelerde el sanatlarına yaklaşım ve sorunları sempozyumu bildirileri*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Artun, E. (2008). Adana ve Osmaniye halk kültüründe giyim kuşam geleneği. *Eskişehir: Halk kültüründe giyim kuşam ve süsleme uluslararası sempozyumu bildirileri*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Basımevi.

Bilgin, N. (a) (1997). *Folklorik yapma bebekçilik*. (İkinci Baskı). T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Balta, N. (2014). *Anadolu kadın başlıkları*. Erek matbaacılık.

Görgünay, N. (1992). *Giyim sanatı ve kişisel görünüm*. Gazi Üniversitesi.

Güvenç, B. (1991). *İnsan ve kültür*. Remzi Kitapevi.

İmer, Arsal, M. (1983). *Yöresel giysi ve başlıklarıyla Niğde*. Türk Folkloru Araştırmaları. G. Ü. Basın- Yayın Yüksekokulu Basımevi.

Özel, M. (1992). *Folklorik Türk ıyafetleri*. Türkiye Güzel Sanatları Geliştirme Vakfı Yayınları.

Demirel, Ö. (1995). *Genel öğretim yöntemleri*. Stad yayıncılık.

Sözen, M, U. Tanyeli. (1986). *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. Remzi Kitapevi.

Tansuğ, S. (1988). *Türklerde çiçek sevgisi ve Sümbülname*. Grafik sanatları matbaacılık.

Taşdemir, D. (2009) *Ankara ilinde üretilmekte olan folklorik bebeklerin özellikleri ve turizmdeki yerinin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Özsoy, F. (2009). *Karadeniz Bölgesi Türk Kadın Başlıklarının İncelenmesi*, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Görsel Kaynaklar

Görsel 1. Geleneksel başlık örnekleri. Tansuğ, S. (1988). Türklerde Çiçek Sevgisi ve Sümblüname. s.1-25, Grafik sanatları matbaacılık.

Görsel 3. Gaziantep yöresi geleneksel kadın başlığı. (Gülçin ÖZ atölyesi, Şubat 2025. Ankara).

Görsel 4. Balıkesir yöresi geleneksel kadın başlığı örneği. (Kamer USTA atölyesi, Şubat 2025. Ankara).

Görsel 5. Kastamonu / Tosya Kadın Başlığı örneği. (Söyük, Güven. Nevin Tahtacı atölyesi, Nisan 2019. Kastamonu).

Görsel 6. Çanakkale yöresi Geleneksel kadın başlığı. (Filiz AĞA atölyesi, Şubat 2025. Ankara).

İnternet Kaynakları

Görsel 2. Geleneksel başlık kofî örneği, Url 1: <https://tekstilbilgi.net/dogu-anadolu-bolgesi-geleneksel-kadin-giysileri.html>. Erişim tarihi: 27.05.2025.